

Lezen in meertalig klassen: fonologie als hulpmiddel

Karijn Helsloot
Studio Taalwetenschap, Amsterdam

Meertalig Leesvaardig
Fontys OSO, Leerstoel Taalcultuur in Limburg, Meertensinstituut
Sittard, 13 november 2018

Auditieve discriminatie

Aantal fonemen per taal

UCLA Phonological Segment Inventory Database (UPSID)

http://web.phonetik.uni-frankfurt.de/upsid_nr_seg.html

Rotokas 12 - !Xu 140

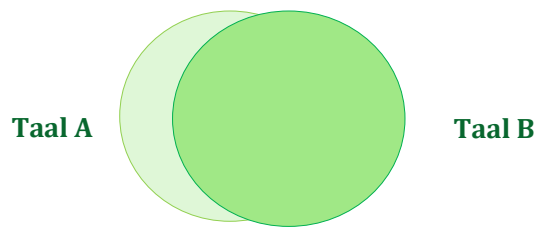
de meeste talen rond 20-40 fonemen

Japans 20 - Spaans 25 – Baskisch 28 – Somalisch 32 – **Nederlands 36**

- Frans 37 – Russisch 38 – Eng/Dui 40

studio taalwetenschap

Meertaligheid overlap in fonemen

studio taalwetenschap

Foneeminventaris van het Nederlands Booij, G. 1995, *The Phonology of Dutch*

Klinkers

5 korte klinkers

7 lange klinkers

schwa

3 tweeklanken

Medeklinkers

6 plosieven

7 fricatieven

3 nasalen en 2 liquiden

2 glides/halfklinkers

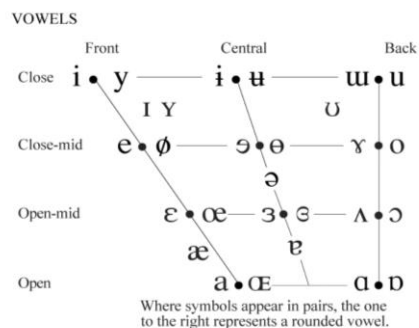
studio taalwetenschap

International Phonetic Alphabet

[illegible]

5-10 klinkers in meeste talen

**Nederlands /
Engels / Duits
15 - 20**

veel NT2-ers horen het verschil niet tussen

- /uu/, /u/ en /eu/ : kuur – cursus - keur

hebben moeite met

- de tweeklanken /au, /ui/, /ei/

en ook met sommige medeklinkers

- de /r/: *kalaters*

studio taalwetenschap

lezen en schrijven

foneem – grafeem relatie

studio taalwetenschap

schriftsysteem

- Alfabetisch
- Syllabisch/lettergreep systeem
- Pictogrammen/tekens/karakters

Alfabetische systemen, o.a.

- Latijns
- Arabisch
- Cyrillisch
- Grieks

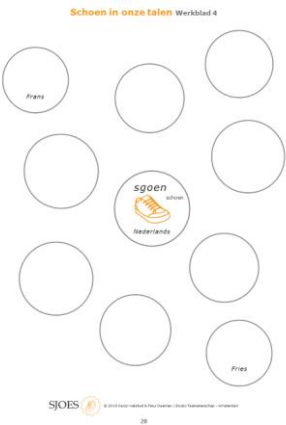
Syllabisch, o.a.

- Japans
- Fidel > Amhaars/Tigrinya

Pictogram/karakters, o.a.

- Chinees

In de klas – schoen in alle talen

- Kenkä
- Chaussure
- Zapato
- Cipő
- Sepatu
- Scarpa
- Sapato
- Pantof
- Ayakkabı
- Bota

Fins
Frans
Spaans
Hongaars
Indonesisch
Italiaans
Portugees
Roemeens
Turks
Tsjechisch

sjoosuur

seepaatoe

skaarpa

En andersom: van grafeem naar woorden met die klank

Zoek woorden in jouw andere taal met een 'oe', 'a', 'sch', ...

Is het een 'ie' of een 'i'? Zoals in *fiets*, of zoals in *gebit*

Wat is het mooiste woord?

Wat is de moeilijkste klank?

studio taalwetenschap

De lettergreep van V tot CCCV:CCCC

Talen met een eenvoudige structuur: V – CV (- CVC)

Talen met een complexe structuur: V – CV – CVC – CCV:C - CCCVCC

Klinkerreductie – schwa-vorming

Stemloosheid aan het eind van een woord - devoicing

studio taalwetenschap

auditieve discriminatie duur - ritme – klemtoon - intonatie

Korte lettergrepen en lange lettergrepen

Trochee – Jambe

Dactylus - Anapest

Klemtoon: woord-initieel, woord-finaal, een-na-laatste lettergreep

Vraagzin door inversie of vraagzin door intonatie?

studio taalwetenschap

CONCLUSIES

- De klankeigenschappen van talen, de fonemen en hun mogelijke combinaties kunnen tot schier ontelbaar veel klankcombinaties leiden, in twee talen maar ook in 1 taal!
- Deze ontelbare hoeveelheid wordt gestuurd en ingedamd door universele en door taalspecifieke principes, van sonoriteit, welklinkendheid (e.g. assimilatie), ritmische alternantie, melodische wetmatigheid.
- Het vermogen om nieuwe klanken te horen en te produceren neemt met de leeftijd af. Bewustwording, het benoemen van de overeenkomsten en de verschillen, helpt bij het leerproces, op elke leeftijd.
- Of de klanken al vroeg of pas later in het brein van de tweetalige leerling zitten, expliciet gebruik ervan mogen maken moet de leerling niet ontnomen worden.

studio taalwetenschap

studio taalwetenschap

k.helsloot@studiotaalwetenschap.nl

Amsterdam

esprit
SCHOLEN

studio taalwetenschap

referenties

Booij, G. 1995, *The Phonology of Dutch*

Helsloot, K. & F. Daemen, *SJOES*, Studio Taalwetenschap, Amsterdam, 2018

Brecher, J., 'Een schets van meertaligheid in de onderwijspraktijk, Basisschool Rosj Pina, Amsterdam', in [Helsloot, K. & V. Mamadouh, *MIME Expertmeeting III*, 2018.](#)

UCLA Phonological Segment Inventory Database (UPSID)

WALS – the world atlas of language structures. <https://wals.info>

studio taalwetenschap